

Yttrande över skrivelsen Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet, dnr 00222/2022

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade i februari 2021 att uppdra åt Naturvårdsverket, Kustbevakningen, länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens, Stockholms, Skåne och Västra Götalands län, Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten att redovisa en lägesbild vad gäller illegal avfallshantering och dess omfattning samt redovisa förslag på åtgärder för att ytterligare förebygga och förhindra brottslighet inom avfallsområdet. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt avfallshanteringsens koppling till organiserad ekonomisk brottslighet eller annan organiserad brottslighet. Uppdraget har samordnats av Naturvårdsverket.

Helsingborgs stad har fått möjlighet att lämna synpunkter på redovisningen av uppdraget.

Synpunkter från kommunstyrelsen

Helsingborgs stad instämmer i bilden av kriminalitet kopplat till avfallshantering samt svårigheterna gällande myndighetssamverkan, tillsyn med mera som Naturvårdsverket med fler myndigheter redovisar i skrivelsen.

Staden är i stort positiv till förslagen på författningsändringar och förslagen till utredning om författningsändringar och förenklingar men vill framföra följande synpunkter.

Kommunernas roll

Att kommunerna utför tillsyn inom avfallsområdet är av mycket stor vikt eftersom det ofta är vid denna uppsökande tillsyn som den illegala avfallshanteringen upptäcks och kan stoppas tidigt.

För att kommunerna ska kunna jobba optimalt med avfallsfrågorna måste kommunerna bli en del av samverkansarbetet mellan myndigheter, inte minst för att utbytet av information mellan myndigheterna ska kunna ske obehindrat. Den organiserade brottsligheten har ofta arbetsmetoder där de spelar ut myndigheter mot varandra genom de sekretessbestämmelser som finns hos många myndigheter. Det är inte heller ovanligt att kriminella flyttar sitt avfall över kommungränser när det upplever att de blir föremål för upprepad tillsyn inom en kommun. I dessa fall är samverkan det bästa verktyget för att komma åt den organiserade brottsligheten.

Staden vill också framföra att det behövs resurser till förebyggande, systematiskt tillsynsarbete, vilket troligtvis är mer betydelsefullt för att förhindra och försvåra för oseriösa aktörer i avfallsbranschen.

Nedskräpning

Nedskräpning i form av dumpning i naturen av större mängder avfall behandlas inte i redovisningen vilket Helsingborgs stad anser är en brist.

Helsingborgs stad har i likhet med många andra kommuner stora problem med större nedskräpningar, så kallade dumpningar, varför vi anser det olyckligt att nedskräpning av denna typ inte har tagits med i definitionen av avfallsbrottslighet. Nedskräpning är enligt miljöbalken 29 kap 7 § (exklusive nedskräpningsförseelse) brottsligt. Här är dock frågan vad som avses med begreppet nedskräpning. Mindre nedskräpning som fimpar och mindre skräp är olagligt enligt 15 kap 15§. Denna nedskräpning kan vi förstå att man inte inbegriper i begreppet avfallsbrottslighet, men större nedskräpning som dumpningar bör ingå i begreppet. De dumpningar som Helsingborgs stad tog hand om på allmän platsmark och i naturområden år 2021 uppgick till en kostnad av 990 tkr. År 2022 har vi tagit hand om dumpningar till en kostnad av 343 tkr, till och med 2022-05-24. Det finns troligen fler dumpningar inom staden som inte uppmärksammats. Enligt lagen om särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning (1998:814) har kommunerna även ansvar att hantera nedskräpning samt dumpningar där allmänheten får färdas enligt 1 kap §4. Eftersom Sverige har allemansrätten (Regeringsformen 2 kap §15) innebär det i praktiken att kommunerna har ansvar för nedskräpning och dumpningar i de flesta natur- och skogsområdena i landet, även privatägda.

Mörkertalet gällande kostnader för hantering av dessa är troligen mycket stort. De dumpningar av avfall som en kommun måste hantera ska enligt stadens mening betraktas som avfallsbrottslighet. Vi har inte resurser att undersöka om de kommer från företag eller privatpersoner men vid några enstaka fall har staden kunnat härleda dem till företag. Stadens miljöförvaltning har gjort undersökningar av avfallet och kunna spåra företaget på detta sätt.

Vi har konstaterat att avfallet i dumpningarna framförallt kommer från renoveringar och lägenhetstömningar men även lastpallar, möbler samt större mängder däck.

A-skyltning av avfallstransporter

Staden ser positivt på förslaget om att avfallstransporter förses med en A-skylt. Det är också avgörande att överträdelse av påbudet straffsanktioneras. Om överträdelsen påkallar en sanktionsavgift som betalas på plats skulle detta ge tillsynsmyndigheterna ett ännu bättre och direkt verktyg att jobba med när det gäller tillsynen av avfallstransporter. Vi vill dock framföra att även om en A-skyltning skulle underlätta selektering av avfallstransporter för kontroll, är det inte den enda lösningen som behövs för att få bukt med de illegala avfallstransporterna. Om endast A-skyltade fordon selekteras vid tillsyn kan det innebära att man missar de fordon som medvetet inte märker upp sitt fordon som en avfallstransport. Detta skulle kunna bli ett sätt för kriminella nätverk att undgå myndigheternas kontroller.

Slutligen bör insamlingsfordon och slamtömningsfordon undantas från krav på A-skylt. Dessa fordon har kärllift eller slangvinda som gör det tekniskt mycket svårt att montera en skylt baktill på fordonen. Dessutom kan det antas att

denna typ av fordon inte används vid illegal avfallshantering eftersom de har ett begränsat användningsområde samt är dyra i inköp

Gemensamt tillsynsansvar gällande Nationella avfallstransporter

Det är positivt att tillsynsansvaret för nationella avfallstransporter delas mellan länsstyrelserna och kommunerna. Därmed kan en utökad tillsyn av avfallstransporter uppnås, då fler myndigheter har möjlighet att utöva tillsyn. Ett gemensamt ansvar innebär även att en ökad samverkan kan komma till stånd mellan myndigheterna då det finns ett gemensamt mål. Att även länsstyrelserna kan utöva tillsyn på nationella avfallstransporter skulle innebära att de framöver inte behöver lämna över ärenden gällande en förbjuden gränsöverskridande avfallstransport till kommun för fortsatt tillsyn av den nationella delen av avfallstransporten. Detta skulle ge länsstyrelsen större möjligheter att kontrollera alla delar av den avfallstransport de stoppat.

Det bör tydliggöras att avfallstransporter som utförs på ett yrkesmässigt vis men som sker i strid mot kommunens ensamrätt (d.v.s. utan att ha kommunens uppdrag, dispens eller auktorisation) också är otillåten verksamhet.

Stoppa fordon för kontroll

I likhet med länsstyrelsen är även kommunen beroende av samverkan med polisen för att stoppa fordon och för att kunna utföra tillsyn på avfallstransporter på väg. Det finns i nuläget inget upparbetat kontinuerligt samarbete mellan myndigheterna men vid de tillfällen då kontroller utförts gemensamt, har samarbetet setts som givande för samtliga inblandade myndigheter. Vi ser det dock som positivt att möjligheten för tillsynsmyndigheter att själv kunna stoppa avfallstransporter utreds.

Vandelsprövning

Helsingborgs stad är även positiv till att möjligheterna till krav på vandelsprövning, bakgrundskontroll vid ansökan om tillstånd eller anmälan av miljöfarlig verksamhet med hantering av avfall (enligt 9 kap. miljöbalken) samt eventuellt även vid annan anmälnings- eller tillståndspliktig avfallshantering, enligt 5 kap. avfallsförordningen utreds. Detta eftersom denna typ av prövning skulle innebära ett försvårande för oseriösa verksamheter att bli en del av avfallsmarknaden via anmälningsplikt eller via ansökan om tillstånd.

Förändringar av bestämmelserna i 5 kap. avfallsförordningen om transport av avfall

En utredning om förändringar av bestämmelserna i 5 kap. avfallsförordningen behövs eftersom dessa är svåra att förstå och inte sällan försvårar tillsynen. I dagsläget ser staden att främsta problemet är att det är otydligt vad som utgör yrkesmässig avfallstransport. Uttrycket yrkesmässig skapar även ett generellt problem inom andra delar av miljölagstiftningen. Detta genom att uttrycket ger oseriösa verksamheter ett utrymme att göra gällande att deras verksamhet inte är yrkesmässig utan uppges utföras endast för egen, familjens eller vänners del.

Personalresurser

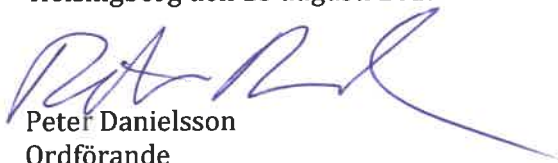
Tillsynen av de nationella avfallstransporterna (efter en stoppad gränsöverskridande avfallstransport) faller på den kommun vars landsgräns transporten blivit stoppad vid. I dagsläget innebär detta att kommuner med en landsgräns behöver göra fler kontroller av nationella avfallstransporter än de

kommuner som saknar landgräns. Det är inte heller helt ovanligt att den kommun som fått ansvaret för den nationella avfallstransporten även behöver kontakta en annan kommun för överlämning av tillsyn, om avfallet ska transporteras till en avfallsanläggning i annan kommun än där transporten stoppades. Förslaget på delat ansvar skulle alltså innebära en avlastning för de kommuner som idag utför tillsyn av de transporter som länsstyrelsen stoppat. I övrigt ger den föreslagna förändringen om delat ansvar för tillsyn av avfallstransporter ingen avlastning för kommunerna.

Vi ser dock att om tillsynsinsatserna på avfall i stort ökar inom andra myndigheter, kommer det även innebära att uppströmstillsynen behöver öka hos de kommunala myndigheterna. Detta innebär i förlängningen att personalresurserna för kommunen skulle behöva öka. Den så kallade uppströmstillsynen på avfall tar mycket tid i anspråk och upplevs av många kommuner redan idag som svår. Uppströmstillsynen prioriteras oftast heller inte bland kommunernas övriga tillsyn. Detta inte minst då det saknas relevant tillsynsvägledning inom området samt svårigheten att få in avgifter från de oseriösa verksamheterna som specialiserat sig på att undgå tillsynen.

När myndigheter beslagtar gods från illegala verksamheter som sedan transporteras till en anläggning för omhändertagande/destruktion, behöver säkerheten för de anställda på anläggningen kunna säkerställas. Det bör därför tas fram förslag på hur arbetsgången mellan berörda parter ska ske, inklusive bedömning om eventuell polisnärvaro, för att förhindra hot- och våldssituationer på mottagningsanläggningar.

Helsingborg den 15 augusti 2022

Peter Danielsson
Ordförande